

Іноземний досвід протидії корупції

Постановка проблеми. Розвиток України як незалежної, демократичної, соціальної та правової держави потребує виявлення та відповідного реагування на загрози національній безпеці, політичній стабільності, утвердженню верховенства права. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. однією з основних загроз національній безпеці України та стабільності в суспільстві (ст. 7) називає поширення корупції в органах державної влади. Небезпека посилюється внаслідок слабкості демократичних традицій, недосконалості вітчизняного законодавства, неефективної діяльності владних інститутів, недостатнього рівня правової та політичної культури населення. Загальновідомим є той факт, що корупція стримує розвиток держав, знижує якість життя громадян, посилює соціальну напруженість, сприяє поширенню організованої злочинності та підвищенню рівня тінізації економіки, створює пряму небезпеку стабільності державної влади та підриває довіру до неї з боку суспільства. За відсутності ефективної системної протидії та з огляду на свій універсальний характер, корупція здатна на адаптацію до будь-яких національних умов. Протягом останніх років рівень корупції в Україні залишається високим. Незважаючи на пріоритетність антикорупційної політики для держави, тотальна корумпованість залишається серйозною українською проблемою.

Метою дослідження є: вивчення іноземного досвіду протидії корупції. Для досягнення даної мети ставимо наступні **завдання:**

- Дослідити історію виникнення поняття корупція.
- Ознайомитися із антикорупційною політикою зарубіжних країн.

Стан дослідження : Економічні аспекти поширення корупції та протидії їй розглядаються в роботах Нобелівського лауреата Г. Беккера. Роботи А. Колодій, В. Баркова, В. Грубова, М. Розумного. Серед вітчизняних науковців слід відзначити В. Андрущенко, В. Баркова, О. Валевського, О. Віннікова, О. Даниляка, О. Дзьобаня, Л. Ільчук.

Виклад матеріалу. Корупція є багатоаспектним соціальним явищем, яке відображає недосконале функціонування державних інститутів і автоматично реакцію громадян на політичні, економічні, ідеологічні та управлінські вади суспільного розвитку. Незважаючи на значний рівень наукової популярності, інтересу з боку медіа та суспільного резонансу, не існує єдиного погляду на природу корупції та універсального підходу щодо її вивчення. Причинами різноманіття точок зору варто вважати відмінності між різними правовими системами; різні оцінки небезпеки, спричиненої корупцією, а також неузгодженості між громадською оцінкою корупції та правовими нормами. Варто погодитись з тим, що корупція відома майже всім суспільно-політичним утворенням, що базуються на відносинах панування-підкорення, які існували чи існують у світі. Проте саме в умовах політичних відносин вона має особливо загрозливий характер для національної безпеки, адже поширення корупції у сфері реалізації політики створює суттєві перешкоди для стабільного функціонування всього державного апарату.

У міжнародно-правових документах наявні різні підходи до розуміння корупції. На основі проведеного дослідження ми з'ясували, що це поняття в загально-прийнятому розумінні вперше було сформульовано на 34-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 1979 року. Спеціалісти цієї організації визначили корупцію як «виконання посадовими особами будь-яких дій або ж бездіяльність у сфері виконання їхніх посадових повноважень за винагороду в будь-якій формі в інтересах того, хто надає цю винагороду, як з порушенням посадових інструкцій, так і без такого порушення». Вкажемо, що найвагомішою подією в історії міжнародно-правових відносин у сфері запобігання та протидії корупції є підписання міжнародною спільнотою 9 грудня 2003 року в м. Меріда (Мексика) Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Фахівці з цього питання вважають цей міжнародний договір найзмістовнішим правовим актом, спрямованим на запобігання та боротьбу з

корупцією як у світовому, так і в національному масштабі. Тому ООН виступила з пропозицією щорічно відзначати Міжнародний день боротьби з корупцією саме 9 грудня [1]. Паралельно вкажемо на діяльність Групи держав Ради Європи проти корупції (ГРЕКО), що має статус однієї з найбільш авторитетних міжнародних організацій у сфері вироблення й моніторингу дотримання антикорупційних стандартів (її учасниками є фактично всі держави Європейського континенту та США). Проаналізуємо норми згаданої Конвенції ООН. По-перше, цей документ, слід розглядати як основу для адаптації законодавства країн-учасниць, тобто для приведення національного законодавства у відповідність до загально визнаних методів і заходів щодо попередження й протидії корупції. Зазначимо, що ключовими принципами її реалізації є теоретичні положення щодо запобігання корупції та боротьби з корупційними проявами. Конвенція містить норми, де визначено основні засади політики держав-учасниць у сфері запобігання й протидії корупції, а саме: створення органу або органів із запобігання та протидії корупції (ст. 6); оптимізація функціонування публічного й приватного секторів (ст. 7 та 12); запровадження кодексів поведінки державних посадових осіб (ст. 8); забезпечення доступу громадськості до процесів протидії корупції (ст. 13) тощо [2]. Норми міжнародного антикорупційного законодавства знайшли своє відображення в національному законодавстві провідних країн світу, що визначають перелік діянь, які належать до корупційних, коло осіб, котрі підпадають під дію антикорупційних законодавчих актів (Конвенцію ООН ратифікували 167 країн світу). Деякі країни ухвалили комплекс заходів як нормотворчого, такі організаційного характеру для приведення національних законодавств у відповідність до вимог Конвенції ООН проти корупції.

У Сінгапурі діє спеціалізований структурний підрозділ – Бюро з розслідування випадків корупції. Такий орган має повноваження для проведення слідчих дій і зобов'язаний передбачити комплекс заходів превентивного характеру. А у структурі Міністерства внутрішніх справ Словацької Республіки діє Антикорупційний комітет, до повноважень якого належить проведення превентивних заходів і розслідування фактів корупції серед співробітників міністерства та поліцейських структур країни.

Досвід монархічної Японії цікавий для врахування в українських реаліях з метою запровадження суворих обмежень у фінансуванні виборчих кампаній, окремих партій, інших політичних організацій, громадських формувань. Важливо, що норми японського законодавства фіксують регламентований порядок здійснення пожертвувань на користь кандидатів на виборах, організації та діяльності політичних фондів, встановлюють суворий порядок фінансової звітності. У юридичній науці відповідна політика держави щодо проведення антикорупційних заходів і подолання такого явища в державі дістала узагальнену назву «культура прозорості».

Знаходимо дані, що **в Південній Кореї** з 1999 року діє програма OPEN. Вона є системою контролю за розглядом заяв громадян чиновниками міської адміністрації та втручанням у цей процес [3]. Фахівці проблематики вказують, що чітка й ефективна система боротьби з корупцією, яка спирається на ефективну нормативно-правову базу й підтримку суспільства, діє у Фінляндії. Міжнародна неурядова організація по боротьбі з корупцією «Трансперенсі Інтернешнл» визначає її як одну з найменш корумпованих країн світу.

Згідно з положеннями Кримінального кодексу Фінляндії, за вчинення дій, що можуть кваліфікуватися як корупція, передбачено санкції від штрафу до ув'язнення строком до чотирьох років залежно від ступеня суспільної небезпеки злочину.

У Федеративній Республіці Німеччина в основу боротьби з корупцією покладено завдання знищення матеріальної, насамперед фінансової бази злочинних угруповань. Це досягається шляхом конфіскації майна і створення належної правової бази для унеможливлення «відмивання» «брудних» грошей. Основне завдання німецького уряду у сфері запобігання корупції полягає в

тому, щоб у результаті законодавчих, організаційних, кадрових та інших заходів унеможливити зловживання державного службовця своїм посадовим становищем.

Не зважаючи на актуальність цього питання, в Польщі донедавна не було відповідного правового акту у сфері протидії корупції. Тривалий час юристи-практики вважали достатніми норми права, закріплені в Кримінальному кодексі країни. Проте наприкінці 2002 року уряд Польщі затвердив Державну програму боротьби з корупцією під назвою «Антикорупційна стратегія». На виконання цієї програми створена й працює Надзвичайна кодифікаційна комісія сейму, яка готує зміни до Кримінального, Кримінально-процесуального та Кримінально-виконавчого кодексів [7, с. 341].

У законодавстві США поняття корупції посадовців визначено досить широко. Під цим поняттям розуміють комплекс протиправних діянь, передбачених в основному в чотирьох главах розділу 18 Зводу Законів: «Хабарництво, нечесні доходи і зловживання своїм положенням публічними посадовцями»; «Посадовці і службовці за наймом»; «Здирство і погрози»; «Вибори і політична діяльність». Кримінальному переслідуванню за хабарництво в США піддаються не тільки ті, хто одержує хабарі, а й ті, хто їх дає. Важливо, що покаранню за хабарництво разом з нині функціонуючим підлягає як колишній, так і майбутній службовець [7, с. 341].

Висновки. Отже, за умов наявності масштабної корупції пріоритетними є заходи щодо усунення її причин, а вже потім – боротьба з конкретними виявами. Причому, для правових систем деяких розвинених країн не є характерним використання в законодавстві терміну «боротьба», численними є закріплення в нормативно-правовому акті (часто – кодифікованому) принципів запобігання правопорушенням. На нашу думку, однією з головних складових формування й реалізації ефективної системи боротьби з корупцією є чітка взаємодія держав, насамперед, їхніх правоохоронних органів, спільна участь у заходах, ініційованих Організацією Об'єднаних Націй, Радою Європи, Інтерполом, Міжнародним валютним фондом, Світовим банком та іншими міжнародними інституціями. Практика роботи правоохоронних органів зарубіжних країн у цьому напрямі свідчить про те, що досконалість нормативно-правового забезпечення протидії та наявність ефективної системи протидії корупції на національному й міжнародному рівнях є однією з головних умов успішного подолання зазначеної проблеми. Практичний досвід правових держав світу у сфері боротьби з корупційними злочинами дає змогу сформулювати уявлення про основи передової національної антикорупційної стратегії, вироблення якої сьогодні необхідне в Україні. Відповідно, наразі вітчизняна влада повинна:

– розробити єдину державну політику у сфері боротьби з корупцією, яка містила б комплекс заходів державного, політичного, економічного, соціального і правового характеру;

– сформувати спеціальну антикорупційну службу, незалежну від усіх гілок влади, яка забезпечила б контроль за діяльністю державних органів різних рівнів.

Список літератури :

1. Конвенція ООН проти корупції (ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V) [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon4rada.gov.ua
2. Концепція подолання корупції в Україні «На шляху до добросовісності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/0/7094>
3. Чепелюк В. Досвід зарубіжних країн у боротьбі з корупцією [Електронний ресурс]-Режим доступу : <http://uspishnaukraina.com.ua/strategy/69/244.html>
4. Метельова Т. Європа на обрії: стан і перспективи співробітництва Україна–ЄС // Віче. – 2009. – № 16. – С. 2–4.
5. Чубенко І. Зарубіжний досвід боротьби з корупцією в органах виконавчої влади // Вісник державної служби України. — 2003. — № 1. — С. 8–11.
6. Чемерис І. Зарубіжний досвід протидії корупції в системі державного управління - Стратегічні пріоритети. — 2009. — № 3(12). — С. 13–16.
7. Сінчук О. Конвенція ООН проти корупції: правовий базис запобігання та протидії корупції в Україні [Електронний ресурс] / О. Сінчук // Юстиніан: юридичний журнал. — 2009. — № 11. — Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article>.

11. Прохоренко О.Я. Протидія корупційним проявам в зарубіжних країнах та адаптація їх досвіду в Україні / О.Я. Прохоренко // Вісник УАДУ. — 2002.— № 3. —С. 391-395.
12. Гурик М. Солідарна модель демократії крізь призму творчості Ярослава Стецька / М. Гурик // Вплив суспільних наук на процес розвитку: можливе та реальне: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 3-4 березня 2017 року).— Київ: ГО «Київська наукова суспільнознавча організація», 2017. — С. 86-91
13. Гончарук Т. В., Гурик М. І., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.
14. . Шумка М. Етичні виміри діяльності державного управління в античній парадигмі / Михайлина Шумка // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Роль суспільних наук у забезпеченні стабільності розвитку глобальних світових процесів у XXI ст.» м. Київ, 1-2 квітня 2016 р.
15. . Гончарук-Чолач, Т. Сучасні парадигми державного управління: теоретико-філософське осмислення / Тетяна Гончарук-Чолач // Психологія і суспільство. – 2010. – № 4. – С. 72-81.
16. . Гурик М.І., Шумка М. Л. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова / Михайлина Шумка, Мирослава Гурик // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Серія «Філософія». – Вип. 8. – Острог, 2011. – С. 36-46.

8.